

Медичні посібники та підручники як пам'ять про українізацію вищої освіти на початку ХХ століття

Фото:
морфкорпус ВНМУ,
студенти-стоматологи,
1940-ві рр.

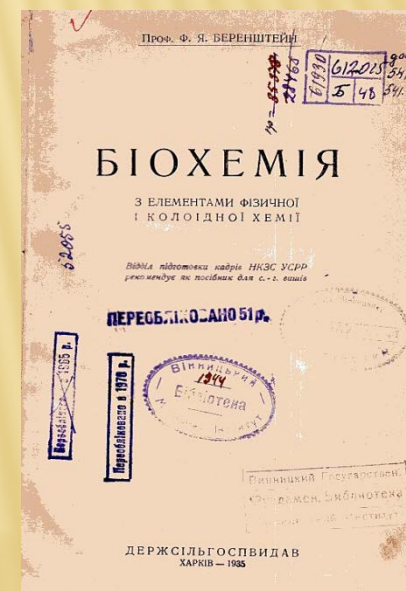
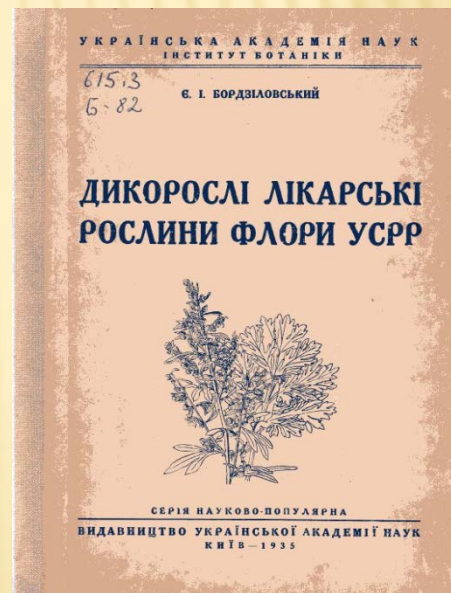
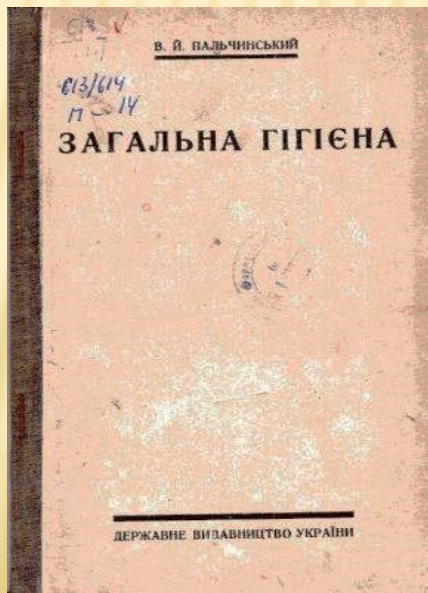
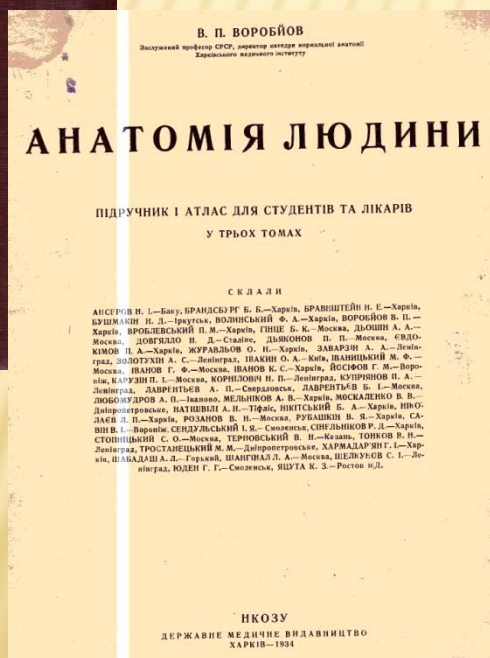
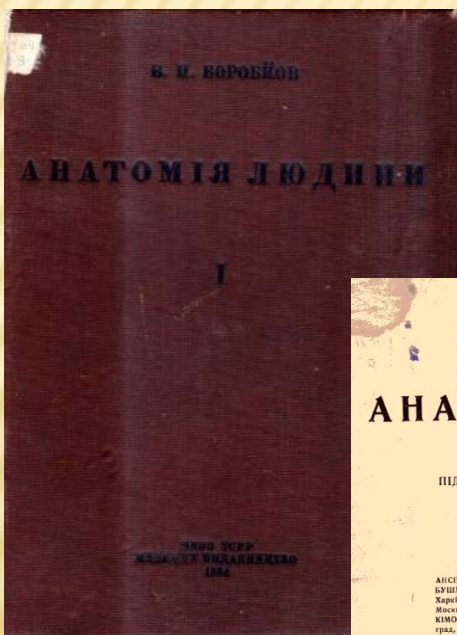
На поч. ХХІ ст. припадають кардинальні зміни у розвитку вищої медичної освіти України.

Сучасні реформи спрямовані на підвищення рівня якісної підготовки медичних працівників, формування всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця в галузі медицини.

Раціональні зерна цього реформування було закладено ще на початку ХХ ст. В фонді Наукової бібліотеки ВНМУ зберігається багато навчальних видань, які пропонувалися студентам медвишів в 20-30-ті рр. минулого століття. Їх аналіз яскраво підтверджує факт активного та міцного переходу на викладання українською мовою.

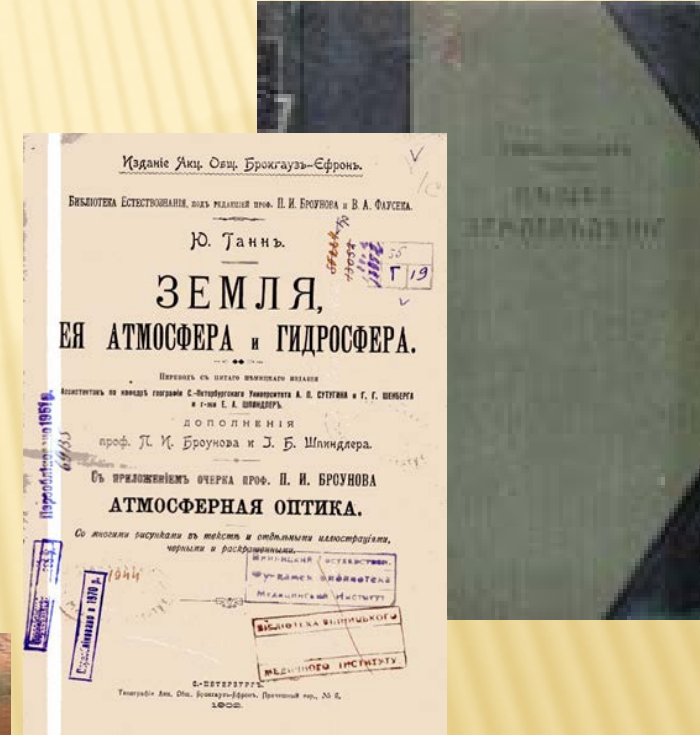
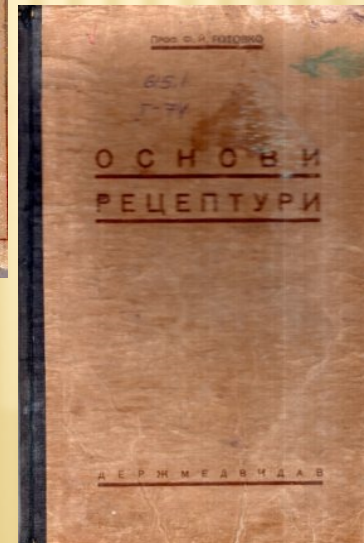
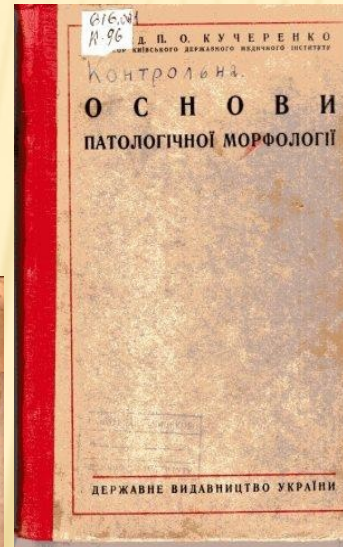
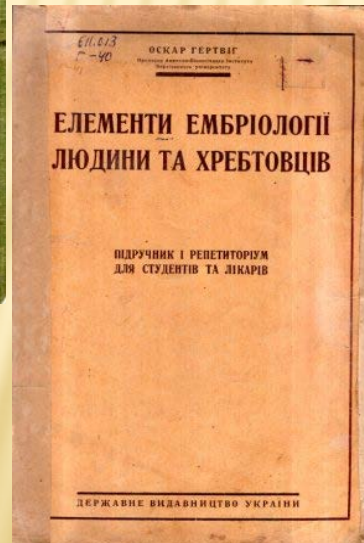
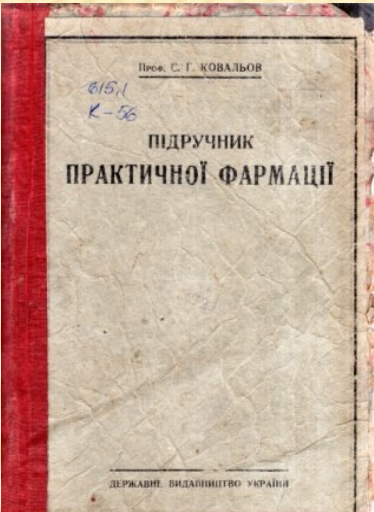
Мазур О. П. головна бібліотекарка Наукової бібліотеки ім. Гордія Палія Вінницького національного університету ім. М. І. Пирогова

Для вивчення фундаментальних і теоретичних дисциплін бібліотека пропонувала студентам перших курсів підручники вітчизняних вчених та переклади іноземних видань.

Посібники з бібліотек Вінницьких фармтехнікуму та фармінституту

Вінницький медичний інститут був створений 1934 р. на базі фармацевтичного інституту, тому не дивно, що у фонди бібліотеки перейшло безліч підручників та посібників з хімії, фармакології і рецептури

«Общѣ землевѣденіе» Ю. Гана (1896), яке було надруковане кирилицею, має власницький штамп українською мовою «Ботанічний кабінет Вінмедінституту»

Підручники з бібліотек медичних шкіл та курсів Вінниці

Власницькі бібліотечні штампи на книгах

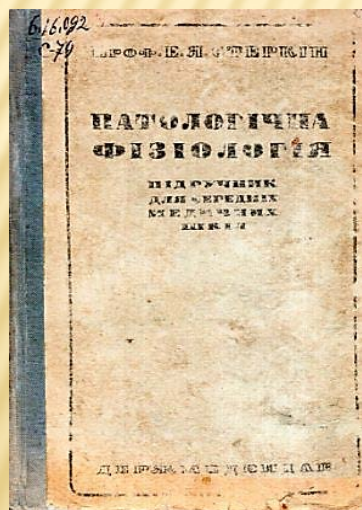
«Вінницький
фармацевтичний
технікум УРСР»

«Бібліотека вінницького
медичного технікуму»
та «Вінницький
психоневрологічний
технікум»

«Бібліотека
Вінницької
фельдшерсько-
акушерської школи»

«Бібліотека
Вінницької
зуболікарської
школи»

«Бібліотека Вінницької
Фармацевтичної
Школи»

На посібнику написано -
«переклад Бюро перекладачів при
Інституті Української Наукової
Мови Всеукраїнської АН»

Підручники з клінічних дисциплін

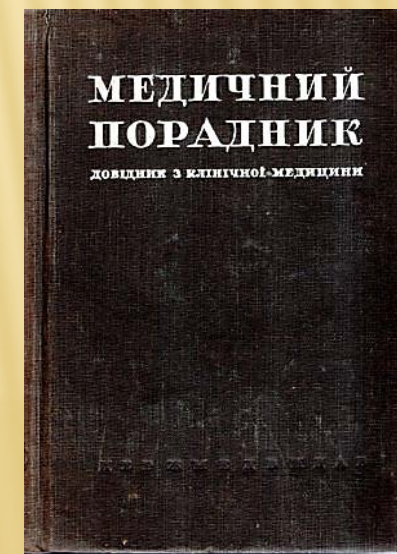
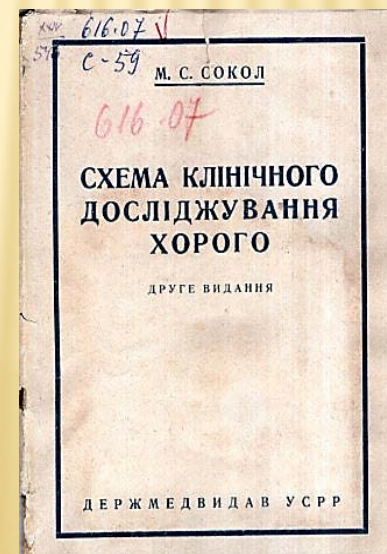
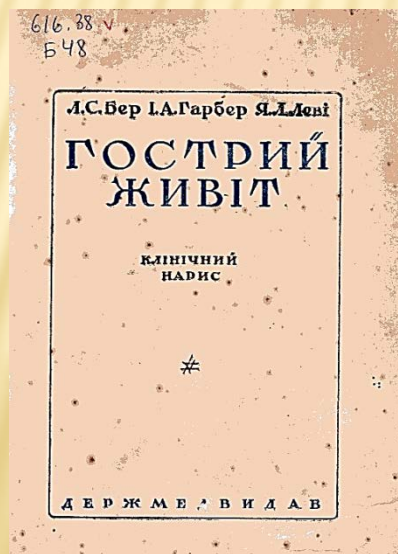
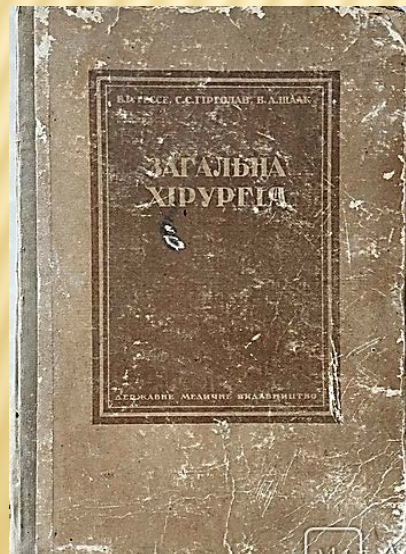
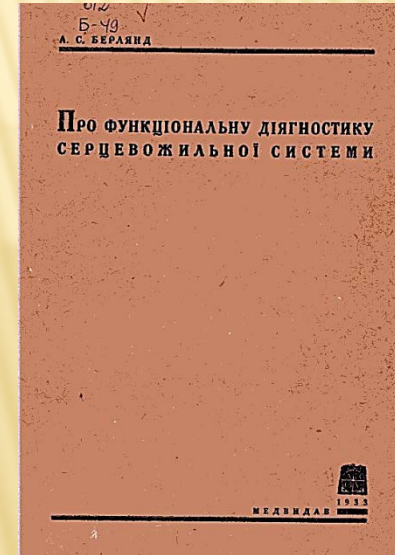
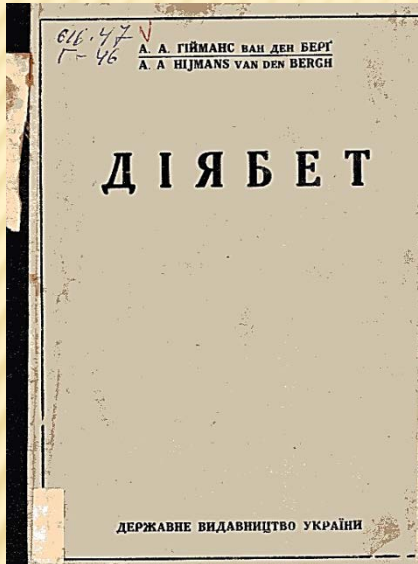
Клінічні дисципліни викладались за підручниками, автори яких були відомими вченими медиками

ГУБЕРГІЦ М. М. (1886–1951) – український терапевт, доктор медицини, професор, академік АН УРСР, заслужений діяч науки «Функціональна діагностика захворювань підшлункової залози» (1932).

БЕРЛЯНД О. С. (1896–1955) – доктор медичних наук, професор, учень професора М. М. Губергріця, науковий напрям його робіт: проблеми кардіології і пульмонології, підручник «Про функціональну діагностику серцевожильної системи» (1933).

ГРІНШТЕЙН О. М. (1881–1959) – доктор медицини, академік, лікар-невропатолог, одним з перших описав епідеміч. енцефаліт та запропонував його класифікацію.

ГЕССЕ Е. Р. (1883–1938) – доктор медицини, професор, хірург, один з засновників трансфузіології, займався розробкою проблеми універсального донора, підручник «Загальна хірургія» (1937).

Підручники з фізики українською мовою

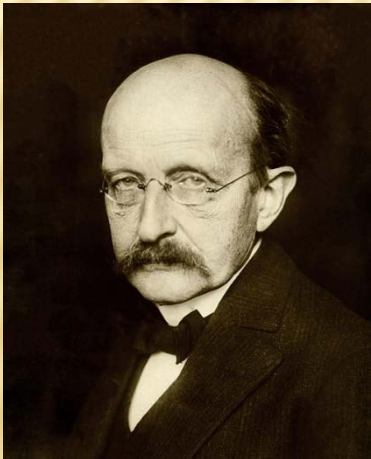
Підтвердженням того, що 20–30-ті рр., крім активної українізації, були ще і роками індустріалізації, служать підручники з фізики в фонді бібліотеки. Серед них є справжні раритети. Студенти вивчали фізику за перекладами **всесвітньовідомих вчених.**

Міллікен Р. А. (1868–1953), американський фізик, отримав Нобелівську премію в 1923 р. за вимірювання заряду електрона та працю в області фотоелефекту. Його посібник «Елементи фізики» (1934) був в бібліотеці ВМІ в 30-х рр..

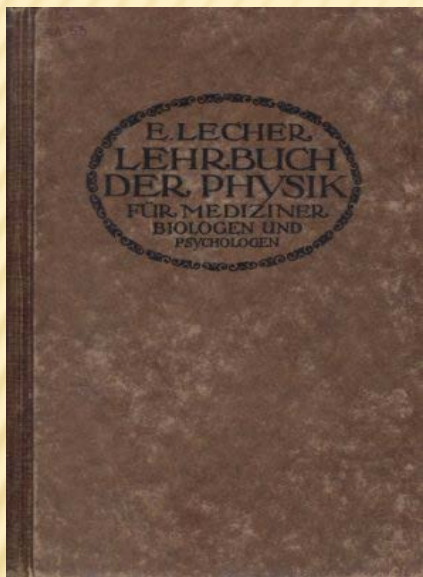
Вестфаль В. (1782–1978), німецький фізик, професор Берлінського університету, відомий дослідженнями в галузі рентгенівських променів і термодинаміки та своїми підручниками з фізики. Наш підручник «Фізика» (1935) – це переклад одного з них.

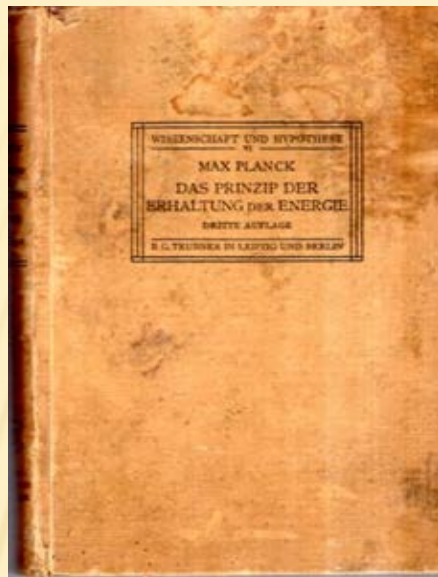
Планк М. (1858–1947), німецький фізик-теоретик, основоположник квантової фізики, лауреат Нобелівської премії (1918). «Вступ до теоретичної фізики» (1934) було рекомендовано студентам для вивчення.

В бібліотеці студентам пропонували інші підручники з фізики: Малиновський А. Е. «Молекулярна фізика і тепло» (1934), Помазанов Н. Ю. «Курс фізики» (1935), Тіль Вальтер «Фізико-хемічний практикум» (1936), Семковський «Фізика і хемія» (1933) тощо.

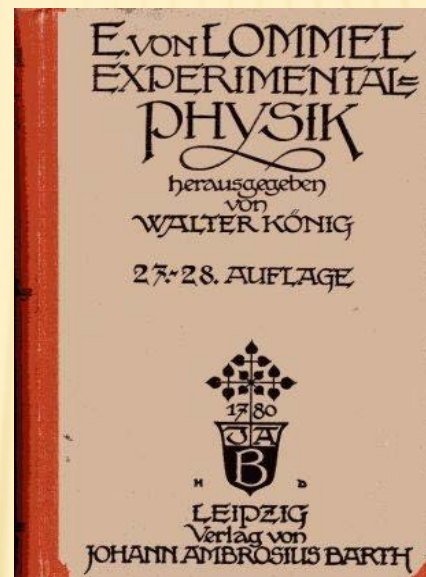
Підручники з фізики німецькою, польською мовами

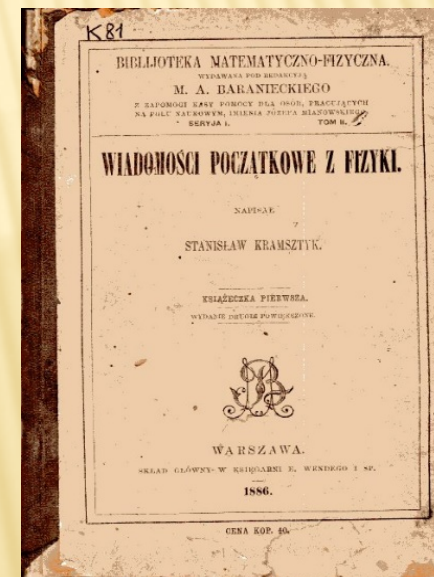
Лехер Е. «Підручник з фізики для медиків, біологів і психологів» (1921)

Планк М. «Принцип збереження енергії» (1913)

Ломмель Е. «Підручник експериментальної фізики» (1923)

Крамштик С. «Початок знань з фізики» (1886)

Хоча доба «коренізації» і «українізації» була важливою і яскравою, вже з кінця 30-х рр. розпочався тотальний розгром української науки, у тому числі, і медицини. Кількість підручників українською мовою в фонді бібліотеки скорочується.

Минуле – це тільки пролог до майбутнього. Станом на 1 січня 2026 р. в Науковій бібліотеці ВНМУ пропонується студентам, викладачам і співробітникам 185 тис. 374 примірники українською мовою зі всіх галузей знань і з медицини зокрема.